

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

СТРУКТУРА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сутність і структуру бюджетної системи України, описано основні її складові та проаналізовано особливості побудови. Подано визначення бюджету, бюджетної системи України. Висвітлено принципи побудови бюджетної системи, подано їх характеристику.

Аннотация. Рассмотрена сущность и структура бюджетной системы Украины, описаны основные ее составляющие и проанализированы особенности построения. Даны определения бюджета и бюджетной системы Украины. Освещены принципы построения бюджетной системы, дана их характеристика.

Annotation. The essence and the structure of the budget system of Ukraine is considered, its main components and construction features are described. A definition of budget and budget system of Ukraine is given. Principles of construction and construction features of the budget system of Ukraine are given.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, структура бюджету України, елементи бюджету, принципи побудови бюджету.

Бюджет та бюджетна система загалом відноситься до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного. В бюджеті будь-якої країни відображаються важливі економічні, соціальні, політичні проблеми життя суспільства і людини.

В умовах ринкових відносин бюджетна система є найважливішим економічним регулятором. Від того, наскільки правильно побудовано бюджетну систему, залежить ефективне функціонування всього народного господарства країни, зовнішніх відносин.

Кожна країна має свою бюджетну систему, що відображає її економічну, соціальну, зовнішньоекономічну політику. Важливість питання побудови ефективної бюджетної системи полягає у тому, що через бюджетну систему, а саме, через її ланки перерозподіляється частина національного доходу, що обумовлено необхідністю створення централізованого фонду грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій.

За останній час тема становлення, розвитку та проблем бюджетної системи висвітлювалась у наукових роботах зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів, таких, як: Буковинський С. А., Кравченко В. І., В. Федосов [1 – 3].

Метою моєї роботи є аналіз структури бюджетної системи для висвітлення ресурсу її поліпшення.

Об'єктом дослідження є бюджетна система. Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають із приводу формування та використання централізованого фонду коштів на державному та на місцевому рівнях.

Кожна держава має власну бюджетну систему та встановлює принципи її побудови, щоб законодавчо закріпити права на витрачання коштів як державною владою за рахунок коштів державного бюджету, так і окремими адміністративно-територіальними одиницями за рахунок місцевих бюджетів. Бюджетна система України і Державний бюджет України встановлюються виключно Бюджетним кодексом та законом про Державний бюджет України [4].

Сучасна бюджетна система сформувалася на базі бюджетних відносин, які були у Радянському Союзі. Нині здійснюється реформування всіх сторін соціально-економічного устрою держави, у тому числі формування нових ознак бюджетної системи.

Згідно з визначенням, що подає Бюджетний кодекс, бюджетна система України – це сукупність державного і місцевого бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіального устроїв і врегульована нормами права [5].

З метою створення єдиної інформаційної системи зведення державних доходів та видатків на всіх рівнях влади, забезпечення загальнодержавної та міжнародної порівнянності бюджетних даних Верховна Рада у липні 1996 р. прийняла Постанову "Про структуру бюджетної класифікації України". Проект бюджету щорічно обговорюється і приймається законодавчим органом – парламентом країни. З політичної точки зору державний бюджет – це своєрідний компроміс між цілями держави, заінтересованої в зростанні бюджетних коштів, а отже, і податкових надходжень, та інтересами власників і працюючих за наймом із приводу податкових ставок на власність, доходи, податкових пільг, бюджетних витрат на соціальні цілі; компроміс між загальнодержавними і місцевими інтересами; компроміс між інтересами окремих галузей з приводу податків і субсидій, пільгових кредитів і державних замовлень. Кожен такий компроміс супроводжується політичною боротьбою в парламенті.

Згідно з Бюджетним кодексом бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів. Бюджетами місцевого самоврядування визнають бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

органи управління;
платники податків;
отримувачі бюджетних коштів.

В основі побудови бюджетної системи лежать принципи, що відповідають загальноконституційним положенням та є визначальною основою бюджетного устрою. Вони визначають характерні ознаки і риси бюджетної системи країни.

У Бюджетному кодексі України визначені такі принципи побудови бюджетної системи України (таблиця) [5].

Таблиця

Принципи побудови бюджетної системи України

Принципи побудови	Сутність
1	2
Принцип єдності бюджетної системи України	Єдність бюджетної системи України забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдністю порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності
Принцип збалансованості	Повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період
Принцип самостійності	Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування коштами відповідних місцевих бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави
Принцип повноти	До складу бюджетів підлягають включенню всі надходження бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування
Принцип обґрунтованості	Бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил
Принцип ефективності та результативності	У ході складання та виконання бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, у процесі залучення мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату під час використанні визначеного бюджетом обсягу коштів
Принцип субсидіарності	Розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача
Принцип цільового використання бюджетних коштів	Бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями

Закінчення таблиці

1	2
Принцип справедливості і неупередженості	Бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами
Принцип публічності та прозорості	Інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів

Отже, державний бюджет є одною із головних ланок фінансової системи. У цій ланці зосереджуються найбільші прибутки і найбільш важливі в політичному й економічному відношенні витрати. Бюджет тісно пов'язаний з іншими ланками фінансової системи, виступає координуючим центром і надає їм необхідну допомогу у формі бюджетних дотацій, субсидій, гарантій, забезпечуючи більш-менш нормальне функціонування інших ланок фінансової системи. За основу побудови бюджетної системи були взяті принципи, визначення яких залежить від точок зору законодавців у галузі бюджетних питань. Вони й визначають характерні ознаки і риси бюджетної системи країни.

Дослідження проблем функціонування бюджетної системи викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

Література: 1. Буковинський С. Бюджет розвитку та пріоритети бюджетних інвестицій / С. Буковинський, В. Комаров // *Фінанси України* : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал. – 2004. – № 9. – С. 3–19. 2. Кравченко В. Місцеві фінанси України : навч. посіб. / В. Кравченко. – К. : Знання, КОО, 1999. – 487 с. 3. Федосов В. Пріоритети бюджетної політики союзної держави / В. Федосов // *Економіст*. – 2005. – № 12. – С. 32–38. 4. Конституція України. Затверджена ВРУ 28.06.96. № 254/96 – ВР // *Відомості ВРУ*. – 1996. – № 30. 5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.